ชื่อบ้านนามเมืองอำเภอประจักษ์

ตำบลห้วยสามพาด

๑. บ้านห้วยสามพาด หมู่ที่ ๑

เดิมชื่อว่า “หมู่บ้านโนนตาลเดี่ยว” มีราษฎรอพยพมาอยู่ครั้งแรก ๕ ครอบครัว ซึ่งอพยพมาจาก จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดมหาสารคาม และมีครอบครัวหนึ่งเป็นครอบครัวของคนจีน ได้มาพบพื้นที่ที่สมบูรณ์มีลำห้วยสามพาดไหลผ่านซึ่งมีต้นน้ำมาจากสันภูพาน ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิดเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรหมู่บ้านแห่งนี้มีทางรถไฟวิ่งผ่านพร้อมกับมีสถานีรถไฟทุกขบวนจะต้องจอดเติมเชื้อเพลิงก่อน (ฟืนและน้ำ) เพราะเป็นรถจักรไอน้ำ จึงทำให้หมู่บ้านห้วยสามพาดมีการค้าขายมีตลาดสดเช้าเย็นเพราะว่าประชาชนมารอขึ้นรถไฟเพื่อติดต่อธุรกิจต่างๆ สมัยก่อนถนนหนทางไม่สะดวกต้องอาศัยรถไฟเป็นหลักในการติดต่อธุรกิจ และราชการต่าง ๆ มีไก่ย่างขายสถานีรถไฟที่ขึ้นชื่อในสมัยนั้นแต่ปัจจุบันอาชีพขายไก่ย่างได้เลิกไปแล้ว ต่อมาจึงได้เปลี่ยนชื่อ หมู่บ้าจากเดิมชื่อบ้านโนนตาลเดี่ยว มาเป็นชื่อหมู่บ้าน “ห้วยสามพาด” ตามชื่อสถานีรถไฟจนถึงปัจจุบันเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านห้วยสามพาดในปี พ .ศ.๒๔๗๒ หรือประมาณ ๗๓ ปี มาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านห้วยสามพาดมีคุณพ่อจันทร์ อยู่ธงชัย ,คุณพ่อสุข เทียนไทยสงค์ ซึ่งสองครอบครัวนี้อพยพมาจากจังหวัดนครราชสีมา คุณพ่ออ่อนสา สุขรมย์ มาจากบ้านแชแล อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี คุณพ่อคำแดง รอบครอบ อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคาม และอีครอบครัวหนึ่งซึ่งเป็นคนจีนมาจากแผ่นดินใหญ่เมืองจีน คือ คุณพ่อหมุน แซ่อึ้ง เหตุผลที่แต่ละคนอพยพมาจากพื้นเพเดิมเพราะว่าเดิมแห้งแล้งกันดาร ที่หมู่บ้านห้วยสามพาดเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย พร้อมด้วยการคมนาคมก็สะดวก มีรถไฟมีสถานีรถไฟ จึงมีผู้คนอพยพอพยพมาจากถิ่นเดิมมาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นหมู่บ้านที่เจริญมีตลาดสดเช้าเย็น มีคนเรียกติดปากจนถึงปัจจุบันว่าบ้านตลาด และมีคนจีนคนญวนมาจากผืนแผ่นดินใหญ่อพยพมาอยู่เพิ่มขึ้น ทำให้มีการค้าขายเกิดขึ้นและมีความเจริญในสมัยอดีตพร้อมมีอาชีพขายไก่ย่างให้กับชาวบ้านที่มานั่งรอขึ้นรถไฟ ซึ่งแต่เดิมไก่ย่างห้วยสามพาดมีชื่อเสียงมากจนมีสมญานามว่า ถ้าใครนั่งรถไฟผ่านสถานีรถไฟห้วยสามพาดไม่ได้ซื้อไก่ย่างมารับประทานไปไม่ถึงสถานีรถไฟห้วยสามพาด

๒. บ้านโนนคำมี หมู่ที่ ๒

บ้านโนนคำมี ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๐ เดิมบ้านโนนคำมีเป็นเพียงพื้นที่ป่าไม่มีผู้คนมาอาศัยอยู่ โดยมีคนมาจากจังหวัดต่างๆ โดยมีพ่อธรรมสิงโต ซึ่งอพยพมาจาก จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นคนแรกที่มาก่อตั้งหมู่บ้านและมีพ่อชฎา แม่บง มะธิปิไข พ่อทองและแม่บุญ หมั่นเก็บ ย้ายมาจากจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม บ้าง สาเหตุที่คนได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโนนคำมี ปัจจุบันเพราะว่าสาเหตุต่างๆ เช่น น้ำท่วม แห้งแล้ง และอีกประการหนึ่งคือผู้คนเดินทางผ่านเพื่อที่จะไปแสวงหาอิ่มทิพที่

ประเทศลาวผู้คนจำนวนมากที่จะเดินทางไปประเทศลาวมาจากจังหวัดต่างๆ นั้นเดิมการเดินทางจะเป็นทีมและมีผู้นำทีมในการเดินทางคือ พ่อใหญ่ชฎา และมีชาวบ้านเป็น
ผู้ติดตามเมื่อมาถึงบ้านโนนคำมีปัจจุบัน ได้มีการค้างคืน และมีผู้คนที่ล่วงหน้าไปก่อนก็มี เมื่อเกิดการค้างคืนระหว่างการเดินทางก็ได้มีการจักรสาน ของใช้ต่างๆ เช่น ตระกร้า ข้อง สุ่ม ไซ กระติบข้าว ฯลฯ และผู้ที่ค้างคืน ได้เห็นว่าบ้านโนนคำมีเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะทำนา และเป็นที่เพาะปลูก และเมื่อผู้ที่ออกดินทางไปยังประเทศลาวกลับมาบอกข่าวว่า อิ่มทิพนั้นไม่มี ทำให้ผู้ที่กลับมาจากประเทศลาวทำการลงหลักปักฐานเพื่อทำมาหากินอยู่ที่บ้านคำมีโดยมีผู้ก่อตั้งหมู่บ้านและได้อยู่อาศัยก่อนผู้อื่น คือพ่อชฎา แม่บง มะธิปิโข พ่อทองแม่บุญ หมั่นเก็บและคน
อื่น ๆ และมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านคือ พ่อแสวง หมั่นเก็บ มีการดำเนินชีวิตง่าย ๆ คือ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและอีกอย่างคือมีอาชีพในการทำนา ไม่มีการว่าจ้างกันเหมือนปัจจุบันเป็นการช่วยเหลือกันคนหนึ่งเสร็จจะไปช่วยอีกคนหนึ่งจนเสร็จกันทั้งหมู่บ้าน หลังว่างจากการทำนาก็จะทำเครื่องจักรสานสิ่งต่างๆ ปัจจุบันผู้นำชาวบ้านคือ ผู้ใหญ่พงษ์ชนะ หมั่นเก็บ

๓. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ ๓

ประวัติความเป็นมาของบ้านโนนสมบูรณ์ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๕ หรือประมาณ ๕๙ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกทีมาสร้างครอบครัวคือ นายเนียม ชานนท์ และพี่น้องอีก ๒ –๓ ครอบครัว ซึ่งอพยพมาจากบ้านหนองวัวบา ตำบลวัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่ย้ายมาน้ำท่วมทุกปีติดต่อกันทุกปี พอเข้าหน้าแล้งก็แห้งแล้ง นายเนียมซึ่งเคยผ่านทางนี้และไดเห็นภูมิประเทศแถบนี้น่าอยู่ บริเวณนี้เป็นเนินสูง เต็มไปด้วยไม้จิกและมีต้นผักหวานมาก ชาวบ้านเลยตั้งชื่อว่า “บ้านโคกผักหวาน” หลายปีต่อมาผักหวานก็ไม่เหลือเพราะชาวบ้านเก็บเอายอดมาประกอบอาหาร ต้นไม้อื่น ๆ ก็ขึ้นมาแทน เช่นป่าจิก ป่ารัง ป่ากุง อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชาวบ้านก็เลยเปลี่ยนชื่อ เป็น “บ้านโนนสมบูรณ์” โดยมีนายเนียม ชานนท์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปี พ.ศ.๒๕๔๒ บ้านโนนสมบูรณ์ได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ หมู่ คือ หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๑๒ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน โดยยึดถนนสายหลักในหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตหมู่บ้าน และมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านโนนสมบูรณ์หมู่ที่ ๑๒ คือ ผู้ใหญ่สำราญ วงศ์ใสสา จนถึงปัจจุบัน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ คนปัจจุบันคือ ผู้ใหญ่ถาวร ศรีจันทร์ฮด อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านที่อพยพมาอยู่หมู่บ้านคือ อาชีพทำนาอย่างเดียว โดยคนกลุ่มแรกที่เข้ามา ทำการถางป่าตัดไม้เพื่อทำเป็นที่นา จะได้ปลูกข้าวและได้มีการปลูกผักบ้างเพื่อเป็นอาหาร แต่มิได้ปลูกเพื่อขาย

๔. บ้านอีทุย หมู่ที่ ๔

ประวัติความเป็นมาของบ้านอีสุ่ย เมื่อประมาณ ๓๗ ปีที่ผ่านมา (ประมาณ พ.ศ.๒๕๐๗) ได้มีราษฎรจากกตำบลพังทุย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จากตำบลดอนหว้า อำเภอวาปี –ประทุม จังหวัดมหาสารคาม และมาจากตำบลปลาฝา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดอพยพมาตั้งบ้านเรือน

อยู่บริเวณบ้านอีทุยปัจจุบันนี้ โดยมีครอบครัวนายทน จันทรพิทักษ์ ครอบครัวนายชื่น ฤทธิสิงห์ และครอบครัวนายชาย อนุพันธ์ ทั้งสามครอบครัว สาเหตุที่คนกลุ่มนี้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บริเวณบ้านอีทุยแห่งนี้เนื่องจากสมัยนั้นบุคคลที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้พากันจับจองพื้นที่ทำมาหากินที่ไร่ที่นา ซึ่งเห็นว่าบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์และที่ของบ้านอีทุย จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ให้สัมภาษณ์เพื่อเป็นเกียรติต่อนายทน จันทรพิทักษ์ ซึ่งย้ายมาจากบ้านพังทุย ตำบลพังทุย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งที่บ้านพังทุยมีหนองน้ำชื่อ หนองอีทุย ซึ่งมีลักษณะคล้ายหนองโพธิ์(หนองน้ำที่อยู่บ้านอีทุย ในปัจจุบันนี้) ซึ่งจะตั้งชื่อบ้านอีทุย จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ และมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายจันทร์ บาริศรี และผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันคือ นายประวร สุวรรณศรี

๕. บ้านโคกสง่า หมู่ที่ ๕

ประวัติความเป็นมาของบ้านโคกสง่า ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๐ ซึ่งมีพ่อสีดา สุพังเกษตร ย้ายมาจากจังหวัดร้อยเอ็ด และพ่อเสน ศรีวรรณภูมิ ย้ายมาจากจังหวัดมหาสารคามมาตั้งบ้านในครั้งแรก ได้ขึ้นอยู่กับบ้านสะอาดนามูล ต่อมา พ.ศ.๒๕๐๗ ได้ขอแยกมาตั้งเป็นหมู่บ้านโคกสง่า ตำบลอุ่มจาน และต่อมาก็แยกออกมาขึ้นตำบลห้วยสามพาด โดยมีนายสวาท สุพังเกษตร เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านก็คือ ทำไร่ ทำนา เกษตรกรรมแบบพื้นบ้าน อยู่กันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน พี่กับน้อง พ่อกับลูก

๖. บ้านวังขอนกว้าง หมู่ที่ ๖

ประวัติความเป็นมาของบ้านวังขอนกว้าง เมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๙๒ มีพ่อผง อันภักดี และพ่อจารย์ตา มิ่งพรม ได้พาลูกหลานอพยพออกมาจากบ้านโนนสมบูรณ์มาอยู่หัวไร่ปลายนา ซึ่งมีอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ ซึ่งแถวนั้นก็มีลำห้วยอยู่แห่งหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันนี้เรียกลำห้วยนี้ว่า ลำห้วยน้ำเค็ม และตอนบนลำน้ำห้วยจะมีอ่างน้ำใหญ่อยู่ซึ่งชาวบ้าน จะเรียกอ่างน้ำนี้ว่า วังนำใหญ่ และมีต้นไม้ขนาดใหญ่มากล้มลงพาดลำน้ำนั้น ซึ่งไม่มีใครเอาต้นไม้ใหญ่นั้นออกไปได้ ไม้ใหญ่นั้นชาวบ้านจะเรียกอีกอย่างว่า ขอนไม้ใหญ่ ซึ่งเป็นที่มาที่ชาวบ้านเรียกชื่อบ้านนี้ว่า บ้านวังขอนกว้าง

๗. บ้านหนองแก หมู่ที่ ๗

ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองแก ตั้งขึ้นราวประมาณ พ.ศ.๒๔๗๕ โดยการอพยพครอบครัวเพื่อไปหาแหล่งทำมาหากินของผู้อพยพครอบครัวมาจากจังหวัดอื่น โดยมี นายจันทา สีดากุล เป็นหัวหน้าทีม มาด้วยกัน ๕ ครอบครัว ดังนั้นนายนนท์ บำรุงพักดี ,นายอ่วย วังภูมิใหญ่ ,นายจำปา ธรรมเจริญ ,นายแพทย์หลวง สุขเกษม ซึ่งได้เลือกที่ตั้งของหมู่บ้านในทำเลที่เหมาะสม คือบริเวณใกล้หนองน้ำแห่งหนึ่ง ซึ่งมีต้นสะแก ขึ้นเป็นจำนวนมาก ภูมิประเทศเหมาะแก่การทำนา ต่อมาก็มีผู้อพยพมาอีกหลายครอบครัว ผู้เป็นหัวหน้าจึงตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น

โดยเลือกเอานายนนท์ บำรุงภักดี เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ราวประมาณ พ .ศ.๒๔๘๐ และตั้งวัดขึ้นทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ชื่อวัดจอมแจ้ง บ้านหนองแก หมู่ที่ ๑๖ ต.อุ่มจาน

อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี ระบบการปกครองของหมู่บ่านปกครองระบอบพ่อปกครองลูกต่างถ้อยอาศัยกันและได้มีการแบ่งการปกครองออกจาก อ.กุมภวาปี บ้านหนองแกจึงแยกออกมาเป็นหมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยสามพาด กิ่งอำเภอประจักษ์–ศิลปาคม มีผู้ใหญ่บ้านด้วยกันทั้งหมด ๙ คน ซึ่งปัจจุบันคือ นายสถิตย์ แดนราช อาชีพครั้งแรกคือ ทำไร่ ทำนา

๘. บ้านหนองแวงเหนือ หมู่ที่ ๘

ประวัติความเป็นมาบ้านหนองแวงเหนือ ในหมู่บ้านในอดีตได้มีหนองน้ำสาธารณะและบริเวณรอบ ๆ หนองน้ำได้มีต้นแวงขึ้นมากในบริเวณดังกล่าว ชาวบ้านได้ใช้หนองน้ำหนองแวงในการอุปโภค – บริโภค ก็เลยตั้งชื่อตามต้นแวงที่เกิดขึ้นตามบริเวณรอบ ๆหนองน้ำว่า "บ้านหนองแวง" แต่ละแวกนั้นได้มีบ้านหนองแวง อยู่ก่อนแล้ว จึงได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้าขึ้นมาใหม่ว่า "บ้านหนองแวงเหนือ" ตามทิศที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ทางทิศเหนือ ได้เริ่มมีการก่อตั้งใน ปี พ.ศ. ๒๔๒๔ หรือประมาณ ๑๒๐ มาแล้ว ผู้เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านคือ คุณตาคำปี ,คุณตายวน,คุณตาแปลง ,คุณตาอุ้ย,คุณตานวลและคุณตาพุทธ ซึ่งชนกลุ่มนี้ได้อพยพมาจากบ้านกุลา อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด สาเหตุเกิดจากความแห้งแล้งของหมู่บ้านเดิม จึงได้เร่ร่อนมาค้าขายในเขตอีสานตอนบน จนได้มาพบหนองน้ำที่อุดมสมบูรณ์สามารถอุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปีและเหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูกพืชสวนไร่ นา จึงได้มีการจัดตั้งบ้านเรือนขึ้น อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านคือ ทำสวนทำไร่ ทำนา และทำการเกษตรอื่น ๆ

๙. บ้านป่าก้าว หมู่ที่ ๙

ประวัติความเป็นมาของบ้านก้าว เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๔๗๕ หรือประมาณ ๗๐ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่คือ พ่อโล้น พ่อก้าน ซึ่งมาจากจังหวัดมหาสารคาม และกาฬสินธุ์ เหตุที่ย้ายออกพื้นเพเดิมเพราะความแห้งแล้งกันดารที่หมู่บ้านป่าก้าวเป็นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติมากมาย พร้อมด้วยการคมนาคมก็สะดวกในสมัยนั้นก่อนและคนที่เข้ามาอยู่มีอาชีพตัดไม้ให้ทางการรถไฟในการนำไปใช้ทำเชื้อเพลิง เดิมก่อนนั้นมีต้นไม้ ที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในบริเวณหมู่บ้านมีชื่อว่า "ต้นก้าว" คนที่เข้ามาอยู่เลยเอาชื่อต้นไม้ดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อบ้าน อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมาอยู่บ้านป่าก้าว คือ ทำไร่ ทำนา และค้าขาย

๑๐. บ้านสะอาดนามูล หมู่ที่ ๑๐

ประวัติความเป็นมาของบ้านสะอาดนามูล ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดอุดรธานี ตามเส้นทางสายอุดร – ขอนแก่น ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร มีประวัติความเป็นมาดังนี้ ในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้มีบุคคลหลายกลุ่มมาจับจองที่ทำมาหากินในบริเวณนี้ ซึ่งมีต้นมะไฟเกิดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเรียกตามพื้นที่ว่า "ดงมะไฟ" ต่อมาประมาณปี พ.ศ.๒๕๑๐ ได้เห็นว่าบ้านนี้มีการพัฒนามากแล้วจึงเปลี่ยนชื่อกันตามความอุดมสมบูรณ์ว่า "บ้านสะอาดนามูล" โดยมีชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอยู่ในหมู่บ้านนี้คือ ครอบครัวพ่อต่ำ มหาเสนา ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน ครอบครัวพ่อนนท์ บำรุงพักดี

ครอบครัวพ่อผุย อ่อนนอ และครอบครัวแม่ทุม ทองดี ซึ่งบุคคลพวกนี้ได้ย้ายมาจากอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และจากจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด

๑๑. บ้านสังคม หมู่ที่ ๑๑

ประวัติความเป็นมาของบ้านสังคม เดิมชื่อ "หมู่บ้านดอนหมี" ซึ่งแยกออกมาจากหมู่บ้านวังขอนกว้าง มาก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๐ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า หมู่บ้านสังคม หมู่ที่ ๑๑ นับได้ว่ามีอายุประมาณ ๑๑๕ ปี มาแล้ว บุคคลกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งคือ นายยาว นิมาลา, นายจูม นิคม ,นายซุย แสนบุดดาคนกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านหนองบัวงาม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิมคือ แห้งแล้งติดต่อกัน ๗ –๘ ปี ซึ่งไม่สามารถทำการเกษตรได้จึงอพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ ในปัจจุบัน สภาพภูมิศาสตร์ของบ้านสังคมเป็นผืนป่าที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทุ่งหญ้า ป่าหวาย พรรณไม้ต่าง ๆ ตลอดจนสัตว์ป่านานาชนิด และหนองน้ำอุดมสมบูรณ์ด้วยปลาน้อยใหญ่ ข้าวปลาในนามีมากมาย ผู้คนได้อพยพมาตั้งรกรากอยู่บ้านสังคมเพราะว่าอยู่ใกล้เพราะการบุกรุกทำลายป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ทำเป็นพื้นที่ทำนากันหมดแล้ว หนองน้ำหรือห้วยที่เคยมีในอดีตได้ตื้นเขินหมดแล้วเพราะไม่มีการขุดลอก อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพมาอยู่ในหมู่บ้านสังคม คือ ทำไร่นาอย่างเดียว เพราะว่าที่บ้านสังคมยังไม่มีพื้นที่เขตคมนาคม จึงไม่มีการค้าขายแลกเปลี่ยน ต่อมาจึงมีอาชีพเสริมเกิดขึ้นมา เช่น การเลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ เผาผ่าน อาชีพค้าขายของเบ็ดเตล็ด อาชีพพ่อค้าคนกลางรับซื้อพืชไร่ เช่นข้าวโพด ข้าว ปอ เป็นต้น และอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา

๑๒. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ ๑๒

ประวัติความเป็นมาของบ้านโนนสมบูรณ์ เริ่มก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๘๕ หรือประมาณ ๕๙ ปี มาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มาสร้างครอบครัวคือ นายเนียม ชานนท์ และพี่น้องอีก ๒–๓ ครอบครัว ซึ่งอพยพมาจากบ้านหนองวัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม สาเหตุที่ย้ายมาน้ำท่วมทุกปีติดต่อกัน พอเข้าหน้าแล้งก็แห้งแล้ง นายเนียมซึ่งเคยผ่านทางและได้เห็นภูมิประเทศแถบนี้น่าอยู่ บริเวณนี้เป็นที่เนินสูง เต็มไปด้วยไม้จิกและมีต้นผักหวานมาก ชาวบ้านเลยตั้งชื่อว่า "บ้านโคกผักหวาน" หลายปีต่อมาผักหวานก็ไม่เหลือเพราะชาวบ้านเก็บเอายอดมาประกอบอาหาร ต้นไม้อื่นๆ ก็ขึ้นมาแทน เช่นป่าจิก ป่ารัง ป่ากุง อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร ชาวบ้านก็เลยเปลี่ยนชื่อเป็น "บ้านโนนสมบูรณ์" โดยมีนายเนียม ชานนท์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ในปี พ .ศ.๒๕๔๒ บ้านโนนสมบูรณ์ได้แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๓ และหมู่ที่ ๑๒ ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในหมู่บ้าน โดยยึดถนนสายหลักในหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ ในการแบ่งเขตหมู่บ้านและมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ที่ ๑๒ คือ ผู้ใหญ่สำราญ วงศ์ใสสา จนถึงปัจจุบัน และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ คนปัจจุบัน คือ ผู้ใหญ่บ้านถาวร ศรีจันทร์ฮด อาชีพครั้งแรกของ

ชาวบ้านที่อพยพมาอยู่หมู่บ้านคือ อาชีพทำนาอย่างเดียว โดยคนกลุ่มแรกที่เข้ามา ทำการถางป่า ตัดไม้เพื่อทำเป็นที่นา จะได้ปลูกข้าวและได้มีการปลูกผักบ้างเพื่อเป็นอาหาร แต่มิได้ปลูกเพื่อขาย

๑๓. บ้านอนามัยไทยเจริญ หมู่ที่ ๑๓

ประวัติความเป็นมาของบ้านอนามัยไทยเจริญ เดิมอยู่หมู่ที่ ๑๐ รวมกันบ้านสะอาดนามูล พอปี พ.ศ.๒๕๔๓ ทางการปกครองขยายเขตการปกครองขึ้น เพื่อการดูแลทั่วถึง จึงให้ประกาศแยกหมู่บ้าน โดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้านขึ้นว่าจะตั้งชื่อหมู่บ้านว่าอย่างไร เลยได้ชื่อว่า “บ้านอนามัยไทยเจริญ” เพราะเดิมบ้านสะอาดนามูลก็แบ่งเป็น ๒ คุ้มอยู่แล้ว และเคยมีการจัดงานบุญบั้งไฟประกวดผาแดงนางไอ่ และก็ได้ชื่อคุ้มนี้ว่า คุ้มอนามัยไทยเจริญ มาตลอด และก็ได้การเลือกตั้งผู้นำของหมู่บ้านขึ้น คนแรกของหมู่ ๑๓ คือ นายประดิษฐ์ จะตุเทน

ตารางสรุปความเป็นมาหรือแหล่งที่มาและความหมายภูมิลำเนาของหมู่บ้าน ในเขตตำบลห้วยสามพาด

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	แหล่งที่มาของชื่อหมู่บ้าน			อื่นๆ	หมายเหตุ
		สภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	ประวัติศาสตร์ของชุมชน	ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน		
๑. บ้านห้วยสามพาด	๑		√			
๒. บ้านโนนคำมี	๒				√	
๓. บ้านโนนสมบูรณ์	๓				√	
๔. บ้านอีทุย	๔	√				
๕. บ้านโคกสง่า	๕	√				
๖. บ้านวังขอนกว้าง	๖	√				
๗. บ้านหนองแก	๗				√	
๘. บ้านหนองแวงเหนือ	๘	√				
๙. บ้านป่าก้าว	๙	√				
๑๐. บ้านสะอาดนามูล	๑๐				√	
๑๑.บ้านสังคม	๑๑				√	
๑๒. บ้านโนนสมบูรณ์	๑๒				√	
๑๓. บ้านอนามัยไทยเจริญ	๑๓				√	
รวม		๖	๑		๗	

ตำบลนาม่วง

๑. บ้านนาม่วง หมู่ที่ ๑

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนาม่วง เริ่มก่อตั้งในปีพุทธศักราช ๒๔๖๐ โดยตอนแรกมีครอบครัวของนายบุญ ขุนทุนกับเพื่อนบ้าน ซึ่งอพยพมาจากอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดชัยภูมิ พากันมาตั้งหมู่บ้านอยู่ดอนหมุ่น ซึ่งในปัจจุบันกลายเป็นสวนกล้วย สวนไผ่ ของชาวบ้านนาม่วงไปแล้ว ตอนแรกตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหมุ่น" เพราะมีต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านเรียกว่า "ต้นหมุ่น" ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ตั้งหมู่บ้านอยู่ประมาณ ๕ – ๖ ปี ก็เลยเกิดไฟไหม้หมู่บ้าน เพราะเด็กวัดเล่นไฟ จึงได้ย้ายบ้านเรือนมาตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านหมุ่น ซึ่งในตอนนั้นเป็นป่าทึบ และเป็นหัวนามีต้นมะม่วงเยอะมาก จึงตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ในพุทธศักราช ๒๔๖๔ เป็น "บ้านนาม่วง" หมู่ที่ ๑๔ ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุมภวาปี ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๔๙๖ ได้แยกเป็นตำบลนาม่วง บ้านนาม่วงเปลี่ยนเป็นหมู่ที่ ๑ ตำบลนาม่วง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี และต่อมาได้แยกเขตการปกครองออกจากอำเภอกุมภวาปี เป็นกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งตำบลนาม่วง ตำบลอุ่มจาน และตำบลห้วยสามพาด ก็เลยเป็นบ้านนาม่วง หมู่ที่ ๑ ตำบลนาม่วง กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จนถึงปัจจุบันนี้

๒. บ้านดอนค้อ หมู่ที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนค้อ เดิมแต่ก่อนเรียกชื่อบ้านว่า "บ้านหมากหญ้า" ซึ่งมีประวัติความเป็นมา คือ ในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ประชาชนอาศัยอยู่ที่บ้านหมากหญ้าจึงได้เกิดเพลิงไหม้หมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้อพยพมาอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งลักษณะของหมู่บ้านจะมีต้นค้อเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่จำนวนมาก จึงได้เรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านดอนค้อจึงมีการอาศัยตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีบุคคลกลุ่มหนึ่งเข้ามาอยู่อาศัยอยู่ก่อน คือ พ่ออ้ม ปัททุมมี และพ่ออยู่บำรุงภักดี

สภาพทั่วไป ก่อนที่จะมาเป็นหมู่บ้านนี้จะเป็นป่าไม้ที่มีต้นค้อขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีป่าไม้ไผ่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ดี

ในปัจจุบัน ต้นไม้และป่าไม้ต่างๆ ก็หายไปเกือบหมด เพราะการตัดไม้ทำลายป่าของพวกคนที่มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเพื่อสร้างบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของคนปัจจุบัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรองลงมา คือ อาชีพค้าขาย

๓. บ้านดอนม่วง หมู่ที่ ๓

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนม่วง เริ่มก่อตั้งในปี พุทธศักราช ๒๔๖๙ หรือประมาณ ๗๕ ปี มาแล้ว จากสภาพทางภูมิศาสตร์เดิม ชุมชนแห่งนี้มีสภาพเป็นป่ามะม่วงและป่าไม้นานาชนิด แต่ส่วนใหญ่เป็นป่ามะม่วง ชาวบ้านที่อพยพมาจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านดอนม่วง ซึ่งชนกลุ่มแรกที่อพยพมา มี ๕ ครอบครัว ย้ายมาจากบ้านมุ่น ต.อุ่มจาน อ.กุมภวาปี มีครอบครัวของนายคำตา ศรีวงศ์ราช ,นายสิงห์ ,นายปุ่น คงอุ่น ,นายเคน เจียรวาปี และนายสี เจียรวาปี ต่อมาได้ ๑ ปี ทาง

ราชการอำเภอกุมภวาปี ก็มามีการเลือกตั้งผู้ปกครองขึ้น ก็เลยได้นายสิงห์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมามีการแบ่งเขตปกครอง ก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านดอนม่วง ต.นาม่วง กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

๔. บ้านโนนสา หมู่ที่ ๔,๑๒

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโนนสา เริ่มก่อตั้งในปีพุทธศักราช ๒๔๒๔ หรือประมาณ ๒๑๒ ปีมาแล้ว โดยคนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ พ่อขุนวิชิต บำรุงภักดีและหมู่คณะอีกประมาณ ๒๐ คน ซึ่งได้อพยพมาจากบ้านโนนเชียงเครือ ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากเห็นว่าหมู่บ้านใหม่มีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ยังเป็นป่ามีต้นไม้มากมาย และมีหนองน้ำอุดมสมบูรณ์ เรียกว่า หนองสา ตั้งอยู่บริเวณบนเนินภาษาอีสานเรียกว่า "โนน" จึงได้ลงมติตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านโนนสา" อาชีพที่ราษฎรประกอบในครั้งแรกคือ ปลูกฝ้าย เหลือแต่อาชีพทำนาอย่างเดียว แต่ในแจจุบันเริ่มทำอาชีพใหม่ ๆ เข้ามาหมู่บ้าน เช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างนอกจากหมู่บ้าน มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค ตามลำดับ

ปี พ.ศ.๒๕๑๐ ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ระยะทาง ๖ กิโลเมตร

ปี พ.ศ.๒๕๓๘ ถนนในหมู่บ้านเป็นถนนลาดยาง ระยะทาง ๒ กิโลเมตร

ปี พ.ศ.๒๕๓๒ มีไฟฟ้าในหมู่บ้าน

– ปัจจุบันบ้านโนนสา หมู่ที่ ๔ มีทั้งหมด ๑๘๑ ครอบครัว มีประชากรทั้งหมด ๙๙๘ คน เป็นชาย ๔๕๖ คนและเป็นหญิง ๔๕๒ คน

๕. บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๕

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโคกกลาง คือ หมู่บ้านมาตั้งอยู่กลางโคก กลางป่า จึงตั้งชื่อว่า "บ้านโคกกลาง" ตามลักษณะภูมิประเทศ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนอีสาน เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.๒๔๗๙ หรือประมาณ ๖๐ กว่าปี มาแล้ว คนกลุ่มแรกที่เข้ามาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายขุนสุข สุขเกษม และคนอีกกลุ่มหนึ่งและมีนายจ่อย สุขเกษมเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้อพยพมาจากบ้านหมากบ้า ตำบลอุ่มจาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เดิมบ้านหมากบ้าขึ้นกับตำบลอุ่มจาน ปัจจุบันขึ้นอยู่กับตำบลเชียงแหว เหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิม เพราะว่าไฟไหม้หมู่บ้านไปบางส่วนและบางส่วนแยกตัวออกมาตั้งหมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ ๆ หมู่เดิม คือ แต่อดีต เพราะสภาพภูมิประเทศเหมาะสมกับการปกกอบอาชีพด้านนี้

๖. บ้านหนองลุมพุก หมู่ที่ ๖

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองลุมพุก เริ่มก่อตั้งในปี พุทธศักราช ๒๔๓๘ หรือประมาณ ๑๓๔ ปีมาแล้ว โดยกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งหมู่บ้าน คือ พ่อใหญ่ฮอก และ แม่ใหญ่ผาง เจียรวาปี ราษฎรบ้านดอนบ้านดอนค้อ หมู่ที่ ๓ ได้อพยพมาพร้อมลูกสาว ลูกเขย จำนวน ๕ ครอบครัว คือ นายเคน สิงสาธร นายชาลี เจียรยวาปี นายบุญ –นางสี บำรุงภักดี นาจันทร์ที่ เจียร

วาปี นายสิมมา นางบุญมี ปัญพันดรและ นางอ่อนสี ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนก่อนเพื่อน บนริมฝั่งทางทิศเหนือของหนองลุมพุก ด้วยความอดอยากจึงต้องแสวงหาที่ทำมาหากิน ที่มาของชื่อบ้านคือจะมีหนองน้ำอยู่แห่งหนึ่ง ตั้งอยู่กลางโคกดอนม่วงทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านดอนม่วง ประมาณ ๓ กิโลเมตร และเป็นต้นน้ำไหลลงสู่ห้วยหินมาเห่าไหลลงสู่ห้วยดาน กลางหนองมีต้นลุมพุกอยู่เกิดอยู่ตามริมหนองด้วย ชาวบ้านจึงพากันเรียกขานให้ชื่อว่า "หนองลุมพุก" ตามสัญลักษณ์ของต้นไม้ จึงเรียกชื่อว่าบ้านหนองลุมพุก มาจนถึงทุกวันนี้

๗. บ้านหนองหญ้าม้า หมู่ที่ ๗

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหญ้าม้า เนื่องจากในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวจะมีหนองน้ำอยู่ ๒ แห่ง บริเวณรอบ ๆ นั้นจะมีหญ้าอยู่ชนิดหนึ่งเรียกว่า "หญ้าขี้นก" หรือหญ้าป้อง ซึ่งเรียกตามภาษาชาวบ้านอและชุมชนในหมู่บ้านจะนิยมเลี้ยงม้าอยู่จำนวนหนึ่งซึ่งก็คือ คนมีฐานะ ซึ่งเจ้าของม้านิยมเอาหญ้าชนิดนี้มาให้ม้ากิน เพื่อที่ม้าของตนกินเพื่อจะวิ่งได้เร็ว ตัวโต ซึ่งชาวบ้านอยู่จำนวน ๓ คน คือ นายเคน ละคร นายดี น้อยคำมูลและคุณพ่อเหง้า หน้าเงิน มีภูมิลำเนาอยู่บ้านหนองลุมพุกต้องการขยายบ้านใหม่ ให้มีพื้นที่กว้างขวางขึ้น จึงต้องการหาบ้านใหม่โดยปรึกษากันว่าต้องการเลือกที่ดังกล่าวเป็นหมู่บ้านใหม่เนื่องจากมีควาเหมาะสมตามความต้องการ จึงได้ตั้งชื่อตามสภาพรอบ ๆ หมู่บ้าน ซึ่งในปี พ .ศ.๒๔๘๔ โดยให้นายสิงห์ พันธ์พินิจ ผู้ใหญ่บ้านหนองลุมพุก เป็นผู้ใหญ่บ้านรักษาการอีก ๑ หมู่บ้าน โดยให้บ้านหนองหญ้าม้าอยู่หมู่ที่ ๒๔ ต .อุ่มจาน อ.กุมภวาปี จ.อุดรธานี ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๐๙ ได้แยกขึ้นเป็นหมู่ ๗ บ้านหนองหญ้าม้า ต .นาม่วง อ.กุมภวาปี โดยมีนายชื่น ขันระไว และนายทองคำ มงคลทิพย์ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

สภาพทางภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านเมื่อก่อน เป็นป่าไม้ทั้งหมดไปเพราะคนของหมู่บ้านมีการขยายขนาดครอบครัวมากยิ่งขึ้น ผู้คนมาอาศัยอยู่จึงทำลายป่า เพื่อเป็นที่อยู่และเป็นพื้นที่ทำมาหากิน ทำนา ปลูกพืช รวมทั้งตัดไม้เพื่อการเผาถ่าน อาชีพแรกที่อพยพมาทำคือ ทำปอ ทำไร่มัน และทำให้กอด อาชีพใหม่คือ ค้าขาย และรีบจ้างทั่วไป มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค ตามลำดับ

เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๐ ยาว ๒,๕๐๐ เมตร

เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๙ ยาว ๓๐๐ เมตร

ถนนทั้งหมดในหมู่บ้านยาว ๒,๕๐๐ เมตร

ไฟฟ้าเข้าสู่บ้านเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๘

ประปาในหมู่บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๐

– ลักษณะประชากรในหมู่บ้านหนองหญ้าม้า มี ๑๑๐ ครอบครัว มีบ้าน ๑๑๘ หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด ๕๑๘ คน เป็นชาย ๒๖๓ คน หญิง ๒๕๕ คน

๘. บ้านเชียงกรม หมู่ที่ ๘

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชียงกรม เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๕๗ หรือประมาณ ๘๗ ปี มาแล้ว โดยคนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านคือ พ่อเงี่ยม แก้ววันนา และพ่อโล่ บุตรดีหัส โดยได้แยกตัวจากหมู่บ้านเดิมที่ชื่อบ้านเชียงกลาง ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งหมู่บ้านเดิมมีประชากรจำนวนมาก เกิดความคับแคบในที่อยู่อาศัย และที่ทำมาหากินจึงได้ย้ายอพยพมาตั้งหมู่บ้านใหม่ เนื่องจากเห็นว่าหมู่บ้านใหม่มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ยังเป็นป่าต้นไม้มากและมีหนองน้ำอุดมสมบูรณ์ ทางยังเป็นเกวียน อาชีพครั้งแรกของชาวบ้าน คือ ทำไร่ และทำนาและไร่ปอ ไร่มัน ปัจจุบันการทำไร่ปอไร่มันไม่ได้ผลดีจึงเลิกทำไร่กัน เนื่องจากปัจจุบันป่าได้หมดไปและมีอาชีพใหม่ เริ่มเข้ามาแทน คือ การค้าขาย รับราชการ รับจ้าง ทำธุรกิจส่วนตัว

๙. บ้านโนนทรายฟอง หมู่ที่ ๙

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านทรายฟอง เริ่มก่อตั้ง เมื่อ ปี พ .ศ.๒๔๙๕ เดิมมีป่าไม้ดอนมากมาย ในสมัยนั้นมีชาวบ้านโคกทุ่งยั้ง ตำบลโพนงาม อำเภอหนองงาม เกิดโรคติดต่ออย่างร้ายแรงเกิดขึ้นกับควาย หรือชาวบ้านในสมัยนั้นเรียกว่า โรคห่านั้นเอง โดยมีนายทราย และนางฟอง โอชารส จึงได้นำควายมาซ่อนไว้ที่ป่าดอนแห่งนี้ ต่อมานายทรายและนางฟองจึงย้ายบ้านมาตั้งหลักปักฐานที่บริเวณแห่งนี้ และลูก ๆหลาน ๆ หลายครอบครัว จึงกลายเป็นหมู่บ้านขึ้น ซึ่งเรียกกันว่า บ้านดอกควาย ในสมัยนั้น ก็เกิดชุมชนย่อยขึ้นมีหมู่บ้านพอที่จะตั้งเป็นหมู่บ้านทางการ เมื่อ ปี พ.ศ.๒๕๐๕ ทางการเลยเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นมา คนแรกคือ นายแว้น ทองภูพร้อมกับเปลี่ยนนามเมืองใหม่ชื่อว่า บ้านโนนทรายฟอง พร้อมกับเปลี่ยนนามบ้านใหม่ชื่อว่า บ้านโนนทรายฟาย ซึ่งเป็นชื่อของผู้ที่มาก่อตั้งหมู่บ้านขึ้น ซึ่งเป็นการให้เกียรติบรรพบุรุษ มาจนถึงทุกวันนี้

๑๐. บ้านวังแสง หมู่ที่ ๑๐

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านวังแสง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลนาม่วง กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จ.อุดรธานี เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.๒๔๘๐ หรือประมาณ ๒๔๘๐๐หรือประมาณ๙๔ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกมาก่อตั้งหมู่บ้าน คือ พ่อลุย มีนิล พ่ออ่าง บุญยะแสง พ่อบุญมา โมชัย พ่อสี โครวัตร พ่อลุน พลังวัน พ่อเหลี่ยม พรมยศ แม่แก้ว แสงปราชญ์ ชนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านนี้อพยพมาจากบ้านพับ – บ้านงิ้ว อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดและมาจากบ้านโนนสา ตำบลนาม่วง กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม (ปัจจุบัน) ที่มาของชื่อหมู่บ้าน แต่ก่อนมีลำห้วยทางด้านตะวันตกของโรงเรียน (ปัจจุบัน) จะมีต้นแสงตามคันลำห้วยเป็นจำนวนมากซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ต้นผักแสง” และมีหลวงปู่น้ำจะจำวัดอยู่ที่นั่นชอบฉันท์ผักแสงกับน้ำพริกปลาร้า พร้อมกับพื้นที่ที่มีต้นผักแสงและเลยได้ตั้งชื่อบ้านว่า “บ้านวังแสง” และขึ้นกับตำบลอุ่นจาน หมู่ที่ ๑๘ อำเภอกุมภวาปี ในปี พ.ศ.๒๕๐๗ และต่อมาได้แยกออกจากตำบลอุ่มจานมาขึ้นกับตำบลนาม่วง ในปี พ.ศ.๒๕๑๔ และชาวบ้านได้เลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้น คนแรกคือ นายบุญมา โมชัย สาเหตุที่อพยพมาจากบ้ารเดิมถิ่นเดิม เพราะเมือร้อยเอ็ดมีความแห้งแล้ง

ขาดความอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงได้อพยพมาโดยใช้เกวียนเป็นพาหนะพร้อมวัว ควาย เดินลัดเลาะมาเรื่อย ๆจึงได้เห็นบริเวณกว้างเป็นที่ว่างเปล่าไม่มีใครหวงแหนจึงได้ลงถากถางจับจองเป็นเจ้าของ สมัยนั้นถ้าใครถากถางได้มากก็จะได้ที่ดินมากและถือเป็นกรรมสิทธิ์เพื่อทำเป็นที่พักและเป็นพื้นที่ทำมาหากิน ตั้งถิ่นฐานจนได้ขยายเป็นหมู่บ้าน อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านที่อพยพยู่ คือ ล่าสัตว์ อาชีพของป่า อาชีพทำไร่ และอาชีพทำนา

๑๑. บ้านหนองลุมพุก หมู่ที่ ๑๓

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองลุมพุก เริ่มก่อตั้งในปี พุทธศักราช ๒๔๗๘ หรือประมาณ ๑๓๔ ปีมาแล้ว โดยกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งหมู่บ้าน คือ พ่อใหญ่ฮอก และ แม่ใหญ่ผาง เจียรวาปี ราษฎรบ้านดอนบ้านดอนค้อ หมู่ที่ ๓ ได้อพยพมาพร้อมลูกสาว ลูกเขย จำนวน ๕ ครอบครัว คือ นายเคน สิงสาธร นายชาลี เจียรยวาปี นายบุญ–นางสี บำรุงภักดี นาจันทร์ที เจียรวาปี นายสิมมา นางบุญมี ปัญพันดรและ นางอ่อนสี ได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนก่อนเพื่อน บนริมฝั่งทางทิศเหนือของหนองลุมพุก ด้วยความอดอยากจึงต้องแสวงหาที่ทำมาหากิน ที่มาของชื่อบ้านคือจะมีหนองน้ำอยู่แห่งหนึ่ง ตั้งอยู่กลางโคกดอนม่วงทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านดอนม่วง ประมาณ ๓ กิโลเมตร และเป็นต้นน้ำไหลลงสู่ห้วยหินมาเห่าไหลลงสู่ห้วยดาน กลางหนองมีต้นลุมพุกอยู่เกิดอยู่ตามริมหนองด้วย ชาวบ้านจึงพากันเรียกขานให้ชื่อว่า “หนองลุมพุก” ตามสัญลักษณ์ของต้นไม้ จึงเรียกชื่อว่าบ้านหนองลุมพุก มาจนถึงทุกวันนี้

๑๒. บ้านเชียงกรม หมู่ที่ ๑๔

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเชียงกรม เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ .ศ.๒๕๔๓ โดยในตอนแรกได้มีชาวบ้านแยกตัวมาจากหมู่บ้านเดิมที่ชื่อว่าบ้านเชียงกลาง เมื่อตั้งหมู่บ้านใหม่จึงตั้งชื่อว่า บ้านเชียงกรม ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ สิหาคม ๒๕๔๓ จึงแยกหมู่บ้านออกมาจากบ้านเชียงกรม หมู่ที่ ๘ เป็นบ้านเชียงกรม หมู่ที่ ๑๔ จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาประมาณ ๒ ปี มาแล้ว กลุ่มแรกที่เข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านเชียงกรมคือ พ่อเงี่ยม แก้ววรรณาพ่อไล่ บุดดีหัส พ่อลี ธรรมสาร โดยคนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านนี้อพยพมาจากบ้านหนองนาคำ ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เหตุที่ แต่ละกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิมเพราะหมู่บ้านเดิมประชาชนแออัด

๑๓. บ้านโนนแสวง หมู่ที่ ๑๑

ประวัติบ้านโนนแสวง ที่ก่อตั้งขึ้นมาเดิมครั้งแรก มีนายบุตร ธานันโท เป็นคนบ้านดอนม่วง และนายอ้วน ลาสม เดิมเป็นคนบ้านโนนสา มีอาชีพทำนาคือ มาทำนาและไม่ยอมกลับไปนอนบ้าน จึงสร้างบ้านเรือนพักอยู่ที่นาเลย ต่อ ๆ มาก็มีผู้คนทยอยมาอยู่ที่นานี้ จะมีป่าจิกเต็มไปหมด ก็เลยมีคนเรียกชื่อนี้ว่า “บ้านป่าจิกเฮี้ยน” คือ ผู้คนที่อพยพมาอยู่ตามไร่นาก็ถางป่าจิกทิ้งไปเรื่อยจนเกือบจะหมดแล้ว ซึ่งเดิมบ้านป่าจิกเฮี้ยนนี้ขึ้นอยู่กับบ้านนาม่วง หมู่ที่ ๑ ตำบลกุมภวาปี จ.อุดรธานี

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๑ จึงได้ขอแยกบ้านออกจากบ้านนาม่วง ได้ขอตั้งบ้านใหม่ขึ้นมา ชื่อบ้านโนนสว่าง ที่มาของโนนแสวง คือ จะมีลำห้วยแสงผ่านบริเวณแถวนาใกล้ ๆ หมู่บ้านนี้และหมู่บ้านก็จะมีหนองแสบง เป็นสระน้ำของหมู่บ้าน แสบงและแสงรวมกันก็เลยกลายเป็นชื่อบ้าน "โนนแสวง" ขึ้นมา ซึ่งมีนายสูน นายโยธา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก คนเกษียนอายุเมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๓ เลยเลือกตั้งใหม่ได้นายสมาน แก้วอินทรีย์ ซึ่งเป็นครัวเรือน ๗๙ ครัวเรือน มีประชากร ๔๐๑ คน บ้านโนนแสวงห่างจากตัวกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม ประมาณ ๔ กิโลเมตร

ตารางสรุปความเป็นมาหรือแหล่งที่มาและความหมายภูมิลำเนาของหมู่บ้าน ในเขตตำบล นาม่วง

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	แหล่งที่มาของชื่อหมู่บ้าน			อื่นๆ	หมายเหตุ
		สภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	ประวัติศาสตร์ของชุมชน	ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน		
๑. บ้านนาม่วง	๑	√				
๒. บ้านดอนค้อ	๒	√				
๓. บ้านดอนม่วง	๓	√				
๔. บ้านโนนสา	๔,๑๒	√				
๕. บ้านโคกกลาง	๕	√				
๖. บ้านหนองลุมพุก	๖	√				
๗. บ้านหนองหญ้าม้า	๗	√				
๘. บ้านเชียงกรม	๘				√	
๙. บ้านโนนทรายฟอง	๙		√			
๑๐. บ้านวังแสง	๑๐	√				
๑๑. บ้านหนองลุมพุก	๑๓	√				
๑๒.บ้านเชียงกรม	๑๒				√	
๑๓. บ้านโนนแสวง	๑๑	√			√	
รวม		๙	๑		๒	

ตำบลอุ่มจาน

๑. บ้านดอนกลาง หมู่ที่ ๑

ประวัติความเป็นมาของบ้านกลาง ตั้งบ้านปี พ.ศ.๒๔๗๕ มีผู้คนย้ายมาจากจังหวัดต่างๆ มาอยู่ด้วยกัน ๗ เรือน ดังนี้

๑. พ่อตู้คำภา จันทรเสนา

๒. พ่อตู้พรมโคตร แม่ตู้นิล

๓. พ่อตู้อ่อน ยุทธกล้า

๔. พ่อตู้กันหา แม่ตู้ดา ไทนสวน

๕. พ่อตู้จันทะบาล แม่ตู้แผง จันทะวัฒน์

๖. แม่ตู้โล่ ไทนสวน

๗. พ่อตู้หลง แม่ตู้เกตุ แก่นแถว

อยู่ต่อมามีราษฎรย้ายมาจาก บ้านเมืองปัง มาจากบ้านดอนคง ย้ายมาอยู่รวมกันได้ประมาณ ๒๐ กว่าหลังคาเรือน ต่อมาปี พ.ศ.๒๔๘๑ ทางการได้มาจัดตั้งผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายจันทรเสนา ตั้งแต่นั้นมา จนถึงปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๖ คือ นายอนงค์ ยุทธกล้า อยู่มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๗ จนถึงปัจจุบัน

๒. บ้านดอนคง หมู่ที่ ๒

ประวัติความเป็นมาของบ้านดอนคง หรือถิ่นกำเนิดของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่เรากำลังติดตามเรื่องราวกันนั้น อยู่ในเขตกิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม ที่ได้แยกออกมาจากอำเภอกุมภวาปี นอกจากจะเป็นหมู่บ้านที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นหมู่บ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับตำนานผาแดง –นางไอ่ วรรณคดีของอีสานอีกด้วย บรรพบุรุษได้บอกว่า บ้านดอนคงและบ้านดอนกลางได้ย้ายมาจากบ้านเมืองปังที่เหมือนเป็นบ้านพ่อบ้านแม่มาแต่ก่อน ต่อมาภายหลังลูกหลานจึงได้ออกสร้างบ้านเรือนอยู่ใหม่ เริ่มก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี พ .ศ.๒๔๑๐ โดยประมาณอายุ ๑๓๔ ปีมาแล้ว คนกลุ่มแรกที่มาอยู่บ้านดอนคง ชื่อ แม่ดวงจันทร์ จันทรเสนา ตู้หมื่น ตู้จารย์บุญมี แม่ใหญ่ชาดา สภาพหมู่บ้านดอนคงแต่เดิมเป็นบ้านร้าง เป็นดอนสูง ๆไม่มีคนอยู่อาศัย ชาวบานดอนคงได้ขุดพบโบราณวัตถุในบริเวณวัดมัชฌิมาวาส และรอบ ๆหมู่บ้านดอนคงมีจำนวนมาก เช่น ลูกปัด กล้องยาสูบ เศษอิฐโบราณ หินศิลาและหลักเสมา จากการค้นพบวัตถุโบราณต่างๆ สันนิษฐานว่า บริเวณดังกล่าวต้องเป็นที่เก่าแก่และเคยมีคนสมัยโบราณอาศัยอยู่มาก่อน แต่สาเหตุที่หมู่บ้านดอนคงก่อตั้งหลังกว่าบ้านเมืองปังนั้นอาจเป็นเพราะว่าหลังจากหมดยุคสมัยโบราณไปแล้ว บริเวณนี้คงเป็นป่ารกร้าง ไม่มีคนมาอาศัยอยู่ คงมีอยู่บริเวณบ้านเมืองปังแห่งเดียว ต่อมาคนมีจำนวนมากขึ้น จะต้องมีการแสวงหาที่อยู่ จึงย้ายถิ่นฐานออกมาสร้างหมู่บ้านบ้านดอนคงและบ้านดอนกลางเป็นเวลาต่อมา แม่ดวงจันทร์ จันทรเสนา ชาวบ้านดอนคง ได้เล่าให้ฟังว่า “ครั้งแรกหมู่บ้านดอนคงไม่ได้ตั้งอยู่ในที่ปัจจุบันนี้ แต่อยู่บริเวณนี้ แต่

อยู่บริเวณเลยวัดไปทางทิศตะวันตก บริเวณหัวดอน ที่เรียกกันว่า “โนนบ้านเก่า” พอดีเกิดเหตุตู้หมื่นจารย์บุญมียกบ้านขึ้น แล้วเกิดเสาล้ม ก็ว่าเกิด “บ้านเดือด” และต่อมาภายหลังเกิดไฟไหม้วัดขึ้นอีก ตู้จ้ำประจำหมู่บ้านบอกว่าเป็นเพราะชาวบ้านไปสร้างบ้านเรือนเหนือวัด จึงเกิดเรื่องไม่ดีขึ้น ชาวบ้านจึงพากันย้ายบ้านเรือนมาอยู่ ทางทิศตะวันออกของวัด ก็คือที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบันนี้ อีกสาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าชาวบ้านได้พบศิลาแลงอยู่ใต้ดินมากมาย คงจะเป็นที่เกี่ยวข้องกับวัดมาในอดีต ชาวบ้านจึงไม่กล้าไปอยู่ทางฟากนั้น เคยมีชาวบ้านเอาศิลาแลงไปทำที่พักเท้าตรงหัวบันไดขึ้นบ้าน ปรากฏว่าคืนนั้นนอนไม่เป็นสุข กระวนกระวายใจไปหมด ต้องรีบนำมาคืนที่ และขอขมาลาโทษจึงหาย แม้ในปัจจุบันจะมีการขยับขยายบ้านเรือนก็ตาม ก็ยังไม่เห็นมีคนไหนไปปลูกสร้างทางฝั่งทิศตะวันตกของวัดเลย

บ้านดอนคง เป็นถิ่นกำเนิดของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่ชาวบ้าน ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านดอนคง ดอนกลาง เมืองปัง เคารพบูชาบรรพบุรุษ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ชื่อว่า หลวงปู่ก่ำ พอถึง บุญสรงน้ำประจำปีหลวงปู่ก่ำ กำหนดในวันเพ็ญเดือนหกเป็นประจำทุกปี หรือตรงกีบวันวิสาขบูชา ตามตำนานเก่าแก่ ในเรื่องผาแดง–นางไอ่ ที่พระยาขอมมีการแข่งขันบั้งไฟในวันเพ็ญเดือนหก มีการจุดบูชาพระยาแถนบนท้องฟ้ากันทุกปี ทางคณะกรรมการและชาวบ้านดอนคง ดอนกลาง เมืองปัง ทั้ง ๓ บ้าน ๔ หมู่ ในฐานะบ้านพี่เมืองน้อง ก็จะมีความกระตือรือร้นเป็นพิเศษในการรอถึงงานสรงน้ำดังกล่าว โดยมีชาวบ้านจากหมู่บ้านใกล้ – ไกล มารวมกันทำบุญสรงน้ำปู่ก่ำ โดยทางคณะกรรมการวัดมัชฌิมาวาส ได้เรียนเชิญผู้ใหญ่ของบ้านเมื่องในระดับอำเภอระดับจังหวัดอุดรธานีมาเป็นประธานเปลี่ยนผ่อังสะและสรงน้ำหลวงปู่ก่ำทุกปี

๓. บ้านเมืองปัง หมู่ที่ ๓ และ ๑๑

ประวัติความเป็นมาของบ้านเมืองปัง เริ่มจากชาวบ้านเมืองหงษ์ทองย้ายถิ่นฐานจากเมืองอุบลราชธานี ได้เดินทางตามทางเกวียนเพื่อมาหาแหล่งที่อยู่ใน ซึ่งการย้ายมาครั้งนี้จุดมุ่งหมายคือต้องการมาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้บริเวณหนองหาน เพราะได้ยินว่าหนองหานมีความอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยปลานานาชนิดมากมาย ชาวเมืองหงษ์ทองเดินทางมาจนกระทั่งถึงบริเวณป่าตาลก็ตั้งบ้านเรือน และการตั้งชื่อหมู่บ้านเมืองปังก็เพราะตั้งจากเรื่องผาแดง – นางไอ่ คือ จากนายพรานไล่ยิงกระรอกดอนสูง แต่เป็นปืนนายพรานยิงไม่ออก เสียงปืนดังปัง จึงตั้งชื่อว่าบ้านเมืองปัง จนถึงทุกวันนี้ อาชีพครั้งแรกของราษฎรที่อพยพเขามาประมงหาปลาเพราะอยู่ใกล้กับหนองหาน ซึ่งอุดมสมบูรณ์ด้วยปลาต่าง ๆ มากมาย อาชีพทำน้ำตาลจากต้นตาล อาชีพทำไร่ ทำนา

๔. บ้านหนองเม็ก หมู่ที่ ๔

ประวัติความเป็นมาของบ้านหนองเม็ก หมู่ที่ ๔ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตำบลอุ่มจาน โดยชาวบ้านอพยพมาจากบ้านโพนทองและบ้านอุ่มจาน เพื่อย้ายมาทำไร่ทำนา อยู่ซึ่งมีที่มาคือหนองน้ำ (หนองเม็ก) เป็นหนองนำที่อุปโภค/บริโภค ต่อมาก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้าน โดยอาศัยหนองน้ำเป็น

ชื่อของหมู่บ้าน “หนองเม็ก” เริ่มแรกที่คนเข้ามาอยู่แรก ๆ ประมาณ ๔ – ๕ ครอบครัว เริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ.๒๔๘๒ ประมาณ ๖๓ ปี มาแล้ว คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านประกอบด้วย นายเหมา จันทรเสนา ,นายทอง กระโจม ,นายยัณห์ ศรีรัตนพันธ์ คนกลุ่มแรกที่มาตั้งหมู่บ้านอพยพมาจาก อำเภอกุมภวาปี เหตุที่อพยพมาจากบ้านเดิม มาเพื่อประกอบอาชีพ การทำนา ทำไร่ ทำสวน เพราะมีที่ทำกินอยู่ในเขตบ้านหนองเม็ก ต้องย้ายติดตามมาอยู่ที่ทำกินของตัวเอง ทำไร่ มันสำปะหลัง ทำสวนมะม่วง มีการเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภค ตามลำดับ

ถนนลุกรัง สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๘ ยาวประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร

ถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๐ ยาวประมาณ ๑,๐๐๐ เมตร

ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาวประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร

ไฟฟ้าเขาสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๒

น้ำปะปาในหมู่บ้านยังไม่มี

๕. บ้านโพนทอง หมู่ที่ ๕,๖,๑๒

ประวัติความเป็นมาของบ้านโพนททอง จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านน่าจะมาจากลักษณะของที่ตั้งหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง จากคำบอกเล่าต่อ ๆ กันมาถึงตำนานพื้นบ้านผาแดง –นาไฮ่ ว่า ท้าวคำพังคีซึ่งเป็นลูกของพญานาคเมืองบาดาลได้หนีการตามล่าของนายพรานไปตามสถานที่ต่างๆ จนกระทั่งมาหลบนต้นทองหลาง เมื่อนายพรานมาพบจึงวิ่งหนีไปที่หมู่บ้านเมืองปังในปัจจุบัน จนกระทั่งเมื่อมีการตั้งบ้านเรือนขึ้นจึงเรียกว่า “บ้านโพนทอง” ซึ่งคำว่า “โพน” ในภาษาพื้นบ้านคือลักษณะของดินที่สูงกว่าพื้นดินที่ปกติ ชื่อหมู่บ้านจึงน่าจะมาจากคำบอกเล่าเหล่านี้ บ้านโพนทองนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ .ศ.๒๓๘๓ โดยคนกลุ่มแรกที่มาก่อตั้งบ้านเรือนและพื้นที่ทำกินแห่งนี้ คือ นายเป ศรีทอง และนายบาง สีเหลือง ซึ่งอพยพมาจากบ้านเมืองปัง ตำบลอุ่มจาน กิ่งอำเภอประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี สาเหตุของการอพยพมาจากบ้านเดิมคือ ประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี และที่นาที่ติดหนองหานกุมภวาปี เกิดน้ำท่วมเสียหายด้วย จึงได้หาที่ทำเลที่ตั้งบ้านเรือนและที่ทำกินแห่งใหม่จึงเลือกบริเวณหมู่บ้านโพนทองในปัจจุบัน เพราะเห็นว่ามีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์และเป็นที่สูงซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหนองหาน ซึ่งเป็นบริเวณนี้ที่สำคัญมาก ประกอบกับมีพื้นที่สามารถจับจองเป็นที่ทำกินได้อย่างเพียงพอ

๖. บ้านอุ่มจาน หมู่ที่ ๘,๑๐,๑๓,๑๔

ประวัติความเป็นมาของบ้านอุ่มจาน เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งแต่ประมาณ ๑๕๐ ปี ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสิน โดยหลวงพรหมโยธา กับแม่หม่องบัว ได้พาลูกหลานอพยพมาจากเมืองหนองหาน โดยทางเกวียน มุ่งสู่ที่ราบลุ่มของหนองหานมาด้วยกันประมาณ ๑๐ ครอบครัว พอมาถึงดอนป่าจานก็ได้พาครอบครัวลุกเต้าหลานตั้งหลักปักเขตลงที่ดอนป่าจาน เรียกชื่อนั้นว่า “บ้านมุ่งจาน” อยู่ที่นี่ประมาณ ๑๐ ปี ยาพ่อหลวงพรหมโยธากับยาแม่หม่อมบัวก็ได้พาลูกหลานอพยพมาจากบ้านมุ่งจาน

แล้วไปตั้งบ้านใหม่ลงในตอนที่เป็นบ้านอุ่มจาน จากคำว่ามุ่งจาน ไปเป็น บ้านอุ่มจาน อย่างที่เรียกกันอยู่ในปัจจุบัน และต่อมาอีกยาพ่อหลวงแก้วกับยาแม่สิงห์พากันอพยพมาจากบ้านเปลือกใหญ่ อำเภอจตุพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ร่วมกันสร้างบ้านอุ่มจานขึ้นและเมื่อมีประชากรมากขึ้นจึงยกฐานะเป็นตำบลอุมจาน แต่เดิมมีอาณาเขตกว้างขวางมากตั้งแต่เมืองปังจานจดค่ายหมากแข้งหรือที่ตั้งตัวจังหวัดอุดรธานีในปัจจุบัน ในรัชกาลที่ ๖ ได้มีพระราชบัญญัติขนานนามสกุล "จันทรเสนา" เป็นนามสกุลของเขตตำบลอุ่มจาน

๗. บ้านลานเต หมู่ที่ ๗

ประวัติความเป็นมาของบ้านลานเต ผู้ก่อตั้งบ้านลานเต คือ นายหัสตา เครือเนตร และนายอินทร์ ทองอินทร์ ย้ายถิ่นฐานมาจากบานอุ่นจาน มาทำสวน ทำไร่ ถางป่าก่อนที่จะมาสร้างเป็นหมู่บ้าน ที่มาของชื่อหมู่บ้านลานเตนี้ มีอยู่ว่า แต่ก่อนจะมีโคกลานเต ซึ่งชาวบ้านจะปลูกข้าวไร่ และมีต้นสะเรเตเป็นป่าขึ้นมากมายเป็นทำเลเลย ตั้งชื่อบ้านว่า "บ้านลานเต" ตามชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่งและมีผู้ใหญ่บ้านชื่อ นายอินทร์ ทองอินทร์ และ คนปัจจุบันชื่อ นายทองใส คำสิม รวม ตั้งแต่หมู่บ้านมีผู้ปกครองหมู่บ้านด้วยกันทั้งหมด ๑๑ คน

๘. บ้านน้ำเที่ยง หมู่ที่ ๙

ประวัติความเป็นมาของบ้านน้ำเที่ยง ชนกลุ่มแรกที่อพยพมาจากจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น และ บ้านอุ่มจาน และ ได้มารวมกันตั้งหมู่บ้านเป้นกลุ่ม เมื่อปี พ .ศ.๒๔๖๐ ในสมัยนั้นหมู่บ้านได้มีหนองน้ำตั้งอยู่ก่อนแล้ว จึงพากันรัดรอบได้ ๔๘ ไร่ ๓ งาน ๔๙ ตารางกิโลเมตร หนองน้ำนี้ตั้งอยู่บนเนินสูงกว่าสถานที่ข้างเคียงไม่มีน้ำไหลเข้า อาศัยน้ำฝนน้ำท่วมหนอง น้ำในหนองนี้จะไหลออกได้ทุกทิศทาง ทั้งทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ชาวบ้านจึงขนานนามให้ว่า หนองน้ำเทียง อยู่มา พ.ศ.๒๔๖๒ จึงได้ประชุมกันตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านน้ำเที่ยง" จนตลอดทุกวันนี้

ตารางสรุปความเป็นมาหรือแหล่งที่มาและความหมายภูมิลำเนาของหมู่บ้าน ในเขตตำบลอุ่มจาน

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	แหล่งที่มาของชื่อหมู่บ้าน			อื่นๆ	หมายเหตุ
		สภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม	ประวัติศาสตร์ของชุมชน	ตำนานหรือนิทานพื้นบ้าน		
๑. บ้านดอนกลาง	๑				√	
๒. บ้านดอนคง	๒	√				
๓. บ้านเมืองปัง	๓,๑๑		√			
๔. บ้านหนองเม็ก	๔			√		
๕. บ้านโพนทอง	๕,๖,๑๒	√				
๖. บ้านอุ่มจาน	๘,๑๐,๑๓,๑๔	√			√	
๗. บ้านลานเต	๗	√				
๘. บ้านน้ำเที่ยง	๙	√				
รวม						